

© BIOCONSULT

VLINDERBLOEMIGEN IN HET MELKVEERANTSOEN

Vlinderbloemigen passen goed in het melkveerantsoen. Adviseur biologische melkveehouderij Wim Govaerts rekende voor hoe een melkveerantsoen dat meer gebaseerd is op vlinderbloemigen er kan uitzien en wat de kostprijs ervan is. – *Luc Van Dijck*

Hoe zien de rantsoenen voor het melkvee er vandaag uit? Het doordeweekse rantsoen voor melkkoeien is vandaag gebaseerd op gras, maïs en krachtvoer. De eiwitkern (sojaschroot, koolzaad-schroot ...) is daarbij de duurste en moeilijkst te hanteren component. De droogstaande koeien krijgen hetzelfde basisrantsoen aangevuld met stro, water en droogstandsmineralen. Het jongvee krijgt tweedekeuskuilgras en een beetje maïs en de kalveren krijgen kalverbrok. Komt daar binnenkort verandering in? Kunnen we met vlinderbloemigen een goed rantsoen samenstellen? Een rantsoen waarbij de gezondheid van de koeien prioriteit nummer één blijft. En waarbij we ook oog hebben voor productiviteit, gehalten, kostenbeheersing en arbeidsbehoefte. Volgens adviseur biologische melkveehouderij Wim Govaerts (zie foto

boven) zal het niet anders kunnen dan dat wij in de toekomst meer vlinderbloemigen in het rantsoen zullen steken. "Wij willen toch concurreren met de melkveehouders in de rest van de wereld. Of niet soms? En kijk maar eens hoe zij het doen. Kijk maar eens naar de rantsoenen in Nieuw-Zeeland of Noord-Amerika en Canada, waar ze goedkoop melk kunnen winnen. Klaver is er een vast ingrediënt, want gras alleen is te duur en met klavers moet je ook minder kunstmest strooien. In Noord-Amerika en Canada wordt er ook veel alfalfa en luzerne geteeld. Veel kennis over vlinderbloemigen komt overigens uit deze landen. Als we willen strijden met gelijke wapens, dan moeten we zoals onze concurrenten meer met vlinderbloemigen gaan werken. Op de keper beschouwd zijn dat voor onze contreien geen nieuwe gewassen.

Nog niet zo lang geleden stonden er hier ook veel klavers en paardebonden, en op de zwaardere gronden teelden de boeren luzerne. Het zijn teelten die in de vergeethoek geraakt zijn en waarmee we opnieuw moeten leren werken."

Rode klaver

Een voor de hand liggende teelt om te maaien en in te kuilen is rode klaver. Als je geen zuivere teelt 'vlinderbloemigen' nodig hebt, dan kan je best rode klaver zaaien samen met gras. Met gras-klaver kan je relatief veel eiwit produceren per ha. We spreken over rode klaver want witte klaver legt zijn stengel plat tegen de grond en die kan je niet oogsten, wel de blaadjes en de bladstengel. Bij begrazing liggen de zaken anders. Rode klaver heeft een penwortel. Als een koe daar te veel aan vreet, komt het met de plant niet

meer goed, terwijl witte klaver bij begrazing zelfs sneller uitgroeit. Met de combinatie gras-rode klaver krijg je een goede stoppel en riskeer je bij de oogst niet te veel zand in het gras. Een beetje witte klaver in het maaimgeselsel is zeker goed, want witte klaver zal snel de kale plekken in het gras opvullen.

Andere dynamiek

Gras telen met of zonder kunstmest geeft in het voorjaar een heel andere dynamiek aan het gewas. Wat mengmest in het voorjaar is goed om gras-klaver wat op gang te trekken, al komt de stikstof uit mengmest niet zo snel beschikbaar.

Omdat de klaver pas na een bepaalde tijd begint met de fixatie van stikstof, heeft het gewas in het begin wat stikstof-armoede en is het ruweiwitgehalte nog niet zo hoog. In het voorjaar zal de plant op de eerste zonnige dagen meer suiker produceren en door de koudere nachten nog maar weinig suiker verbruiken. We krijgen dus eerder suikerrijk materiaal (FOS-rijk), maar het is eerder arm aan eiwit en soms nog met een negatieve OEB. Naarmate het seizoen vordert, stijgt de stikstoffixatiekwaliteit van de klaver en stijgt het eiwitgehalte. OE gaat omhoog, RE stijgt en DVE blijft redelijk goed.

In het begin is er suiker in overmaat, maar tegen het einde van het seizoen heeft de klaver de hele tijd N kunnen fixeren. Dan komt ook de N van de tweede gift mengmest vrij door mineralisatie en dan gaat het eiwitgehalte in de klaver sterk kunnen stijgen. Het overschot aan energie wordt kleiner omdat de plant alle energie nodig heeft om eiwit af te werken naar DVE. De FOS- en VEM-gehalten worden relatief lager. Met de voederanalyses van ingekuilde gras-klaver moet je voorzichtig zijn, want die kloppen niet voor deze combinatie. De gehalten ruw eiwit en FOS zijn oké, maar VEM en DVE worden te laag geschat. Daar mag je dus wat bijtellen. OEB wordt wat te hoog ingeschat; daar moet je dus wat van aftrekken. Het is nog wachten op de juiste modellen voor gras mét klaver.

Met in het begin van het seizoen wat N bij te geven kan je RE, DVE en OEB wat opkrikken. Op de gangbare bedrijven is het best mogelijk om het gewas met wat kunstmest op gang te trekken. 100 tot 150 kg KAS kan volstaan om de grond met de eerste warme dagen in gang te trekken. Dat is ook goed voor de gemoedrust van de landbouwer die anders moet toezien hoe het goed bemeste grasperceel bij zijn buurman al mooi groen kleurt, terwijl zijn veld er nog bleekjes bijligt ... Omgekeerd staan die

gras-klaverpercelen er in de nazomer nog geweldig fris en groen en rijk bij. Opgepast, want met te veel stikstof maak je een grote fout. Met een te grote KAS-gift onderdruk je de klaver en dan verlies je twee keer: je hebt geld uitgegeven voor kunstmest én voor klaverzaad terwijl de opbrengst van de klaver zal tegenvallen ... Nog een pluspunt is de minder stressvolle oogstperiode. Want gras-klaver kan wat ouder worden zonder kwaliteitsverlies. Dat een ouder gewas wat meer structuur aanbrengt is geen probleem in een rantsoen met minder maïs. Dat ligt anders bij gras want 'met oud gras kan je koeien droogzetten'.

Gras met rode klaver brengt heel goed op, zeker zolang er genoeg rode klaver

Met oud gras kan je koeien droogzetten.

Gras met rode klaver is ingrediënt nummer één in een vlinderbloemigenrantsoen.

aanwezig is. En dat zonder kunstmest. Enkel wanneer de grond in orde is (pH, potas, zwavel, mg, fosfaat ...) kan je die opbrengsten halen. De boer wordt er beter van. En ook de koeien doen het goed. Een beetje oudere, structuurrijkere klaver doet zijn werk als structuur en geeft daarbij ook nog eiwit. Dat is als structuuraanbrenger beter dan duur koolzaadstro.

Lasagnekuil

De eerste snedes gras-klaver zijn energierijk en kan je meer vergelijken met bietenpulp. De laatste snedes zijn eiwitrij-

ker, zoals draf. Als je die na elkaar inkult en vervoedert, dan krijg je om de zoveel weken een ander rantsoen en dat is voor niemand goed, noch voor de koeien, noch voor de veehouder, noch voor de voederadviseur. Best is de snedes boven elkaar in te kuilen in een zogenaamde lasagnekuil. Zo vlak je de variatie in klaveraan-deel tussen de snedes uit en kan je het rantsoen beter uitbalanceren. Zo krijg je ook meer stabiliteit in het rantsoen. Je kan de eerste met de derde snede inkult en de tweede samen met de vierde snede in een tweede kuil. Met de laatste snede kan je de kuilmaïs afdekken. Dan heb je meer evenwichtige kuilen."

Gras met klaver heeft relatief veel calcium. Je moet voorzichtig zijn met droogstaande koeien om problemen van kalfsziekte te vermijden. Je moet de droogstandmineralenkern aanpassen en calciumarme gewassen in de plaats stellen. Roggesilage is daarbij interessant.

Andere ruwvoerders

Een ander interessant gewas dat we hier ook nog kennen van vroeger, zijn bonen. "Bonen zijn een perfect voer om hoogproductieve koeien mee aan te sturen." Voederbieten zijn interessant om de gehalten mooi te ondersteunen met een goede vet- en eiwitopbrengst. Het harde labeur van vroeger is verleden tijd met de moderne machines. Het gezegde 'Voederbieten zijn een zegen voor de koe, maar voor de boer een hel' is niet langer waar (zie *Management&Techniek* 21 van 18 november). Toch vraagt voederbieten voederen de nodige zorg en aandacht van

de melkveehouder. Maar de hoge gehalten in de melk maken veel goed. Paardebonen zijn heel interessant als eiwitrijk voeder. Met paardebonen als winterteelt gezaaid in het najaar wordt de grond ook beter benut. Qua risicospreiding teel je best paardebonen samen met granen. "Komen de bonen goed de winter door, dan wordt het bijna niets met het graan. Maar hebben de bonen het wat moeilijker, dan nemen de granen het over." In de zandstreek is roggesilage interessant om de dure gronden meer te waarderen. De teelt van paardebonen zowel als van rogge stelt hoge eisen inzake bodemvruchtbaarheid. Voor rogge moet bovendien de waterhuishouding goed in orde zijn, niet te nat en niet te droog. Begin mei kan je de rogge voederen als suikerrijk buikvulsel voor het jongvee en als aanvullend voeder voor de droogstaande koeien. Daarna kan je maïs zaaien.

Op een rantsoen toegepast

Wat is het effect van een rantsoen met minder kuilmaïs? Ons uitgangspunt is dat de dieren dezelfde productie halen. We werken met de volgende ingrediënten. Een beetje Italiaans kuilgras van enkele percelen die we oogstten voor de maïs-teelt en gras-klaver. Wat pulp voederen we in de zomer voor een beetje pectines, om wat rust te geven op het moment dat de voederbieten in de maïs het rantsoen wat versnellen. Draf is interessant om het rantsoen wat te sturen en rustig te houden, zeker indien er ook voederbieten gevoederd worden. Paardebonen komen in het rantsoen omdat de koeien hiermee minder nood hebben aan een eiwitcorrector. Een klein beetje eiwit en heel zeker

bestendig eiwit hebben we nodig om de hoogproductieve koeien aan te sturen. Voor de pasgekalvde koeien is toch traag zetmeel (CCM-MKS) nodig. Werken in twee groepen is het beste. De droge koeien krijgen het basisrantsoen aangevuld met wat rogge en droogstandsmaterialen. De kalveren ouder dan één jaar krijgen ook roggesilage.

Nieuw teeltplan

Wat betekent zo een rantsoen voor de bedrijfsvoering en voor de teeltplanning. Wat is de kostprijs? En past deze teeltplanning binnen het GLB? In het gangbaar rantsoen hebben we, voor 120 koeien plus jongvee, 34 ha maïs met voorteel Italiaans raigras, 16 ha gras en 25 ha 'overschot' waarvan 10 ha verhuurd voor aardappelteelt en 15 ha korrelmaïs. De voederkosten voor het rantsoen van de koeien (9000 l/jaar) en het jongvee bedraagt 0,198 euro/l. Houden we rekening met de opbrengsten van de aardappelteelt en de korrelmaïs (deze moeten we vaak goedkoop verkopen), dan krijgen we een gecorrigeerde voederkostprijs van 0,189 euro/l (inbegrepen de aankoop van eiwitrijk krachtvoeder). Het teeltplan voor het 'nieuwe' rantsoen ziet er uit als volgt: 30 ha maïs (waarvan 10 ha met tussenteelt rogge en 20 ha met voorteel gras), 30 ha gras-klaver, 3 ha voederbieten en 7 ha paardebonen. De voederkosten (bij dezelfde productie van 9000 l/jaar) dalen naar 0,164 euro/l. Rekening gehouden met de 5 ha die er nog over zijn, en die we verhuren voor aardappelen, komt de gecorrigeerde voederkost uit op 0,160 euro/l. We kun-

nen dus iets goedkoper voederen dan volgens het gangbaar rantsoen. Een 'winst' van ongeveer 2,5 cent/l betekent een voordeel van 25.000 euro voor 1 miljoen l melk. En dat is bij de huidige kleine marges toch niet onaanzienlijk. Daar bovenop kan je voor bepaalde teelten nog premies meepakken zoals voorzien in het GLB. Belangrijke voorwaarde is dat je genoeg grond hebt. Toegegeven, veel hangt af van de kostprijs van het krachtvoeder. Eiwit is duur. Met een ander basisrantsoen kan je de CCM (= eigen geteelde korrelmaïs) beter inpassen. Overigens, indien je in een klassiek rantsoen te veel CCM zou bijgeven, worden de koeien te vet.

Nieuwe teelten ontdekken

We moeten die teelten en de teeltwijzen opnieuw ontdekken. Wij denken dat deze minder opbrengen, maar dat is niet altijd het geval. Voederbieten, in goede grond geteeld volgens de regels van de kunst, halen gemakkelijk 15 ton DS van krachtvoederkwaliteit. Gras-klaver kan dezelfde opbrengsten halen als gewoon goed uitgebaat gras maar met een betere voederkwaliteit in de zomer en het najaar. En met minder meststoffen. In deze optiek zijn de boeren niet langer gebonden aan het quotum maar aan het goed gebruik van de grond die meer zal opbrengen. Goede grond én een goede teeltplanning en teeltrotatie brengen meer op. De grond zal generaties lang goed productief blijven. Hefbomen zijn gras-klaver, witte klaver in graasweides, rode klaver in maaiweides, paardebonen, maïs, voederbieten en rogge. ■